

*

VULPILE ÎN VIE

Lion Feuchtwanger s-a născut în 1884 la München, în Germania. A studiat literatură și filosofie la Universitățile din München și Berlin. A scris critică de teatru și a fondat, în 1908, revista culturală *Der Spiegel*. În 1914, după izbucnirea Primului Război Mondial, s-a înrolat în Armata Germană, dar a fost lăsat la vatră din motive de sănătate. După ce

a publicat câteva piese de teatru, a început să scrie romane istorice, debutând cu *Die hässliche Herzogin Margarete Maultasch* (*Ducesa slută Margareta Maultasch*, 1923). I-au urmat romane de mare succes la critică și la public, printre care: *Der falsche Nero* (*Falsul Nero*, 1936, Editura ALLFA, 2012), *Goya oder der arge Weg der Erkenntnis* (*Goya sau drumul spinos al cunoașterii*, 1951) și *Narrenweisheit oder Tod und Verklärung des Jean-Jacques Rousseau* (*Înțelepciunea nebunului sau moartea și transfigurarea lui Jean-Jacques Rousseau*, 1952). Persecutat de regimul nazist, a fost nevoit să se expatrieze și ulterior s-a stabilit în Statele Unite ale Americii, unde a murit în 1958.

Prolog

Aici începe romanul *Vulpile în vie*, denumit și *Emisarul american*.

Romanul relatează despre prostia amuzantă, nerozia vicleană și corupția suprarafinată a unei societăți decadente.

Veți întâlni aici femei atrăgătoare și bărbați sclipitori și ușuratici, oameni de spirit cu inimi sterpe și oameni integri, dar neîndemânatici.

Și un mare om aflat în mijlocul unor filfizoni.

Și teatru, și politică, și dușmănie, și voluptate, și prietenie, și flirturi, și afaceri, și iubire.

Și eterna reîntoarcere a identicului în cursul lui veșnic schimbător.

Veți mai întâlni în această carte bărbați care cred în posibilitatea unei înțelegeri tot mai profunde a legilor Devenirii și în posibilitatea de a se adapta acestor legi și de a întemeia astfel o lume mai plină de compasiune.

Romanul mai vorbește despre lupta oamenilor, a cuvintelor și ideilor din jurul unei revoluții economice.

Și această carte nu uită să relateze despre orbirea oamenilor în fața progresului istoric.

Și despre legătura indisolubilă, pe care totuși puțin o văd, dintre toți oamenii.

Și despre credința într-o dezvoltare lentă, lentă, dar sigură a rațiunii umane, între precedenta epocă glaciară și cea viitoare.

„Să nu-mi vorbiți de «destin».

Politica este destinul.“

Napoleon

„Destin? Această noțiune
este mistică, un nonsens.“

Stalin

„Reprezentarea artistică a istoriei este mai științifică
și mai severă decât istoriografia serioasă.

Într-adevăr, poezia surprinde sâmburele și esența,
iar relatarea exactă înșiră doar amănuntele.“

Aristotel

„Trebuie să luăm din trecut focul, nu cenușa.“

Jean Jaurès

Partea întâi

Arme pentru America

I

Beaumarchais

Drumul de la Versailles la Paris trecea printr-un ținut verde, încântător. Plouase în cursul dimineții, însă în acea clipă norii se risipiseră, soarele ieșea la iveală, iar Pierre savura răcoarea umedă a frumoasei zile de mai.

În ziua precedentă, întorcându-se de la Londra, încă se mai întreba dacă în urma schimbării petrecute în cabinet întreaga lui operațiune plănuită cu grijă și susținută cu atâtea eforturi nu eșuase definitiv. Avusese adesea astfel de ghinioane. Însă de data asta lucrurile se potriveau. În timpul discuției lungi, sincere, avute cu ministrul ieșise la iveală faptul că Versailles-ul căzuse în plasa propunerilor lui. Conte de Vergennes manifestase față de planurile sale un interes mult mai profund decât dăduseră de înțeles scrisorile lui prudente. Promisiunile făcute de guvern îi depășeau cu mult speranțele; afacerea era ca și încheiată.

Trăsura lui Pierre ajunsese la răspântia unde drumul cotea către Clamart. Pierre îi ceru vizitiului să meargă mai încet. Se lăsă pe spate surâzând ușor și medită la tot ceea ce realizase.

Pierre Caron de Beaumarchais își petrecuse ultima perioadă la Londra, ca agent secret al guvernului francez. Afacerile pentru care fusese folosit acest domn iute și abil erau dubioase, cam murdare, nu de prea mare însemnătate. Îi solicitaseră doar o mică parte din timp, lăsându-i răgaz să elaboreze un proiect mai important.

De când izbucnise marele conflict dintre regele George al III-lea al Angliei și coloniile sale americane, Pierre Caron de Beaumarchais luase cu ardoare partea americanilor, a răsculaților. La fel ca mulți alți intelectuali din Paris și chiar din Londra, îi salutase pe „cei din Boston“, pe „insurgenții“, drept oameni care luptau pentru materializarea marilor idei ale filosofilor francezi și englezi. Aceștia erau decisi să ducă o viață simplă, apropiată de natură, nu o existență schilodită de convenții, prejudecăți și samavolnicii, asemenea celei de la Londra și Paris. Oamenii din Lumea Nouă voiau să își întemeieze statul pe libertate, rațiune, natură. Și pe acești oameni voia regele Angliei să îi silească, prin foc și sabie, să renunțe la nobilul lor proiect.

Pierre pleda în favoarea americanilor nu doar cu inima și cu vorba, ci le sprijinea cauza și cu fapta. Era simpatizat în toate cercurile societății londoneze, era prieten cu liderii conservatorilor și liberalilor și avusese ocazia să afle tot felul de detalii despre războiul Angliei împotriva coloniilor. Adunase un material bogat, îl ordonase, trăsese concluzii și, fără să-l fi însărcinat cineva, îi trimisese lui Ludovic al XVI-lea și miniștrilor acestuia rapoarte care se remarcaseră prin competență, claritate și clarviziune. Gândindu-se la rapoartele și memoriile lui, Pierre putea să se felicite: el, agentul secret fără misiune, înțelesese încă de la început esența conflictului englezo-american, mai bine chiar decât ambasadorul regelui. Evenimentele îi confirmaseră predicțiile.

Însă, la sfârșitul tuturor rapoartelor către cabinetul de la Versailles, concluzia trasă constase în solicitarea insistentă de a-i sprijini pe răsculați, pentru a slăbi puterea Angliei. Conflictul dintre englezi și colonii îi oferea Franței o ocazie unică de a rupe pacea ticăloasă impusă de Anglia cu doisprezece ani în urmă.

Bineînțeles, Pierre știa că guvernul francez nu poate interveni pe față în favoarea rebelilor americani. Acest lucru ar fi însemnat război cu Anglia, iar flota și armata încă nu erau suficient de puternice pentru așa ceva, fără a mai vorbi de starea deplorabilă a finanțelor. Totuși, Pierre găsisse o cale de ieșire din acea dificultate.

Zâmbi satisfăcut. Redactase rapoartele și dăduse sfaturi cu intenția sinceră de a-i ajuta pe americani, de a sprijini cauza libertății și a rațiunii. Dar uneori se întâmplă ca eforturile spirituale să aducă și câștiguri materiale. Oamenii care consideră că este înjositor să faci bani de pe urma unei cauze nobile sunt nebuni. El, Pierre, nu era nebun. Cu flerul omului de afaceri experimentat și al agentului politic obișnuit cu intrigile, presimțise încă de la început că ațâțarea iscusită a luptei pentru libertate va aduce câștiguri nu doar spirituale, ci și materiale.

Prin urmare, luând în considerare faptul că Franța încă nu își putea permite să provoace un război cu Anglia, Pierre propusese ca guvernul francez să îi sprijine pe americani mai întâi în secret, fără a se compromite. Oamenii de afaceri aveau să furnizeze insurgenților arme și alte lucruri necesare, aparent pe propria socoteală și pe propriul risc, însă subvenționați în secret de guvernul francez și sprijiniți de acesta în orice fel.

După multe tergiversări, când Pierre deja credea că nu va reuși niciodată să trezească în Contele de Vergennes, ministrul de externe, interesul pentru planul lui, în cele din urmă lucrurile se întâmplaseră așa cum le calculase el. În acea zi, ministrul se hotărâse și îl însărcinase să organizeze o acțiune așa cum propusese el. Începând din acea zi, când oferea insurgenților arme și alte materiale, Pierre se putea prezenta drept împuternicitul secret al regelui Franței.

Era mulțumit de sine. Modul în care purtase dificila discuție cu ministrul îi încununase în mod demn pregătirile ingenioase.

Răsculații aveau nevoie de multe. Echipamentul lor era deplorabil, capacitatea de producție a fabricilor sărăcăcioase era neînsemnată. Ei cereau toate cele trebuincioase pentru treizeci de mii de oameni. Ministrul l-a întrebat dacă el și partenerii lui de afaceri sunt cu adevărat în stare să facă rost de o asemenea cantitate de material și să o transporte peste ocean. „Da, da, da“, a răspuns Pierre curajos și fără ezitare, ca apoi să continue: „Bineînțeles, cu condiția ca arsenalele regelui să ne pună la dispoziție arme în condiții favorabile și să nu fim limitați prea tare din punct de

vedere financiar.“ Contele de Vergennes a declarat că va lua legătura cu ministrul de război, apoi a abordat punctul cel mai delicat, întrebându-l pe Pierre la cât credea el că s-ar ridica subvenția pe care o aștepta de la guvern.

Or, Pierre se hotărâse să riște acțiunea dacă primea de la guvern o subvenție de cel puțin un milion de livre. Însă în acel moment, când ministrul voia cu adevărat să-i încredințeze uriașa încărcătură, și-a dat seama că până atunci doar se jucase cu ideea întregului plan și, odată cu încântarea legată de mărreața și onorabila misiune, l-a cuprins teama că finanțele și creditul său nu ar putea face față uriașei acțiuni. Un milion de livre era un punct de plecare ridicol de neînsemnat, având în vedere că trebuia livrat necesarul pentru treizeci de mii de oameni. Însă dacă ar fi cerut mai mult, pea mult, poate că totul ar fi eșuat.

În timp ce privea cu un calm aparent fața surâzătoare și nerăbdătoare a ministrului, s-a gândit iar, în grabă, ce sumă să ceară. „Cred“, a spus el, „că trei milioane vor fi de ajuns.“ A urmat o pauză foarte scurtă, în care cei doi bărbați s-au privit reciproc. „Acum se decide soarta Americii și a mea“, și-a spus Pierre. „Putem să vă promitem două milioane“ a spus în cele din urmă ministrul. „Un milion vi-l dăm noi, cel de-al doilea vi-l procurăm de la spanioli.“

În frumoasa după-amiază de mai, Pierre se întorcea la Paris, aproape amețit de uriașul succes reputat. Trăsura cu care străbătea ținutul verde, încântător, era puțin prea fastuoasă; în față ședea vizitiul în livrea bogată și micul servitor negru, în timp ce în spate se holba aiurea, cu îngâmfare prostească, un lacheu într-o livrea și mai bogată. Pierre însuși avea o înfățișare puțin cam impozantă în costumul ultramodern și cu enormul lui briliant pe deget.

Ar fi avut dreptate să fie obosit. Ultimele zile fuseseră istovitoare – lichidarea afacerilor sale din Londra, călătoria rapidă, discuția cu ministrul. Însă Pierre nu era omul care să se dea bătut. Deși la cei patruzeci și patru de ani ai lui avea tendințe de îngrășare, părea tânăr. I-ai fi putut da treizeci și cinci. Fața cărnoasă părea plină de viață, fruntea puțin retrasă era senină, ochii căprui erau expresivi și inteligenți, iar sub nasul ascuțit și drept zâmbea o gură cu buze

pline, frumos arcuite. Bărbia cam moale, despicată în două de o gropiță, și mica bărbie dublă care ieșea din haina scumpă confe-reau chipului vicelan un aer blajin.

Acum ajunsese în Issy și, cu cât se apropia mai mult de Paris, cu atât mai repede lucrau gândurile în mintea lui.

Firma pe care voia să o înființeze trebuia să arate bine și în exterior. Hôtel de Hollande, clădirea lui de afaceri situată pe Rue Vieille du Temple, care de fapt era dărăpănată, fusese foarte neglijată în timpul șederii sale la Londra. O va renova din temelie și o va remobilă. Dintr-odată, știu și numele firmei pe care o va înființa. Trebuia să fie un nume spaniol; iubea Spania, țara asta îi aduse-se întodeauna noroc; „Rodrigue Hortalez“ trebuie să se numească firma. Zâmbi. Va fi, deci, Señor Rodrigue Hortalez. În funcția de director îl va angaja, bineînțeles, pe Paul Theveneau. Desigur, Paul era foarte tânăr și, în plus, boala lui îl afecta. Însă Paul fusese pus la încercare de nenumărate ori, ținea la el și îl admira, era inițiat în intrigile financiare încurcate și în complicatele sale secrete, era extrem de capabil și avea talentul de a face ordine atunci când el, Pierre, nu se mai descurca.

„Două milioane de livre“ suna foarte pompos. Dar era vorba de echipamentul pentru treizeci de mii de oameni și de vapoarele care vor transporta în America acești munți de marfă. Noroc că negoțul lui cu lemn îi furnizase relații excelente cu marile firme armatoare. Probabil că va trebui să-și utilizeze creditul la maxim. La început va fi nevoit să investească cinci până la șase milioane în afacere. Apoi, când și cum vor plăti americanii? Pentru un moment îl trecură fiorii. Intrase într-un joc foarte periculos. Alungă însă imediat această indispoziție. Indiferent de rezultat, era mai incitant să faci negoț cu istoria mondială decât să faci comerț cu lemn.

Păcat doar că totul trebuia să se petreacă într-un mod atât de tainic. Ar fi vrut să vorbească, ar fi vrut să strige lumii întregi ce misiune îi fusese încredințată. Însă Vergennes îl avertizase în mod insistent să își țină gura. Trebuia menținută cu orice preț iluzia unei întreprinderi private, care face afaceri inofensive cu capital propriu. Chiar și așa, englezii vor crea o mulțime de dificultăți

și îl vor copleși pe ministrul de externe cu note diplomatice. Dacă Pierre comitea imprudențe, nu se putea bizui pe protecție din partea Versailles-ului. Dimpotrivă, ar fi fost sacrificat fără scrupule; ministrul, altminteri atât de politic, îi explicase acest lucru cu o obiectivitate aspră, lipsită de politețe. Prin urmare, domnul de Beaumarchais nu avea voie să vorbească despre misiunea lui de importanță mondială decât cu cei câțiva parteneri de afaceri și cu funcționarii superiori. Va trebui să îndure ostilitatea și ironia multora și nu i se va permite să le arunce în față zefflemiştilor și adversarilor atuurile sale.

Însă aceste considerații neplăcute fură imediat alungate de gândul îmbucurător cu privire la rolul uriaș care i se acordase. Toată lumea știa că, fără ajutor francez, americanii răsculați erau pierduți. Acum el, doar el, Pierre de Beaumarchais, cu zelul, pasiunea, elocvența, capacitatea lui de a cunoaște oamenii și acea abilitate îi convinsese pe slăbul rege Ludovic și pe miniștrii săi vanitoși să promită, în principiu, acest ajutor. Și numai de iscusința lui depindea dacă și în ce măsură ajutorul promis avea să ajungă la americani. Destinul Lumii Noi de dincolo de ocean, progresul omenirii depindeau de inteligența și viclenia lui.

Cu fantezie vie, își imaginează viitorul. În depozitele din porturile Franței vedea acumulându-se arme și uniforme în stive tot mai înalte. Vedea corăbiile pântecoase ale firmei Hortalez și Compania pornind în larg, încărcate cu tunuri pentru insurgenți, le vedea întorcându-se încărcate cu indigo și tutun pentru el, Pierre. Se bucură dinainte de succesul planului său. Da, acțiunea pe care o începuse era misiunea supremă la care râvnise dintotdeauna, o misiune demnă de un Beaumarchais.

Avea să facă față misiunii sale. Realizase lucruri poate nu atât de importante, dar mai dificile. Și, în timp ce fiecare rotire a roților îl apropia tot mai mult de orașul lui, Paris, de noua și incitanta lui activitate, prin fața ochilor îi trecu, într-o succesiune rapidă, mulțimea variată a succeselor și insucceselor sale anterioare.

Erau o sumedenie de ghinioane incredibile, dar și mai multe succese spectaculoase. El, fiu și ucenic de ceasornicar, venise la Curte pentru a întoarce ceasurile răposatului rege Ludovic al XV-lea

și fusese remarcat de bătrânul rege datorită istețimii și caracterului său plăcut. Fiicele mai în vârstă ale regelui îl plăcuseră și îl angajaseră ca profesor de harpă. Duverny, foarte inteligentul și capriciosul bancher uns cu toate alifile, îl remarcase, îl inițiase în trucurile marilor finanțe și îl făcuse asociatul său. Istețul Pierre, cu firea lui sociabilă și înclinație către intrigă, stimulase afacerile firmei Duverny și pe cele proprii, își cumpăraseră titluri și funcții de curtean, prosperase din plin, câștigase prietenia a numeroși bărbați și iubirea multor femei, dar, din cauza limbii pripite, impertinente, spirituale și nestăpânite, își atrăsese și unele dușmăanii.

Urmaseră apoi primele sale două piese scrise cu mâna stângă, printre numeroasele sale iubiri și afaceri, însă în timp ce scria, mâna stângă devenise cea potrivită. După aceea, cele două căsnicii, ambele fericite. Ambele soții fuseseră frumoase și bogate; totuși, amândouă muriseră la scurt timp, iar de pe urma lor nu îi rămăseseră altceva decât pădurea Chinon, importantul comerț cu lemn în care investise o parte din banii lor și o avalanșă de calomnii.

Apoi murise Duverny, marele bancher, stimatul lui profesor, iar viața lui Pierre devenise și mai agitată, și mai turbulentă. I se intensaseră procese scandaloase, un val de nedreptăți îl lăsase fără avere, îl băgase în închisoare, îi răpise funcțiile și titlurile scump plătite, drepturile lui cetățenești.

Însă această nedreptate devenise pentru el o binecuvântare. Această nedreptate îi dăduse ocazia să scrie broșuri politice strălucite și extrem de spirituale. Iar aceste pamflete îi răspândiseră faima pe întreg pământul, chiar mai mult decât comedia lui despre Figaro, bărbierul din Sevilla.

Pamfletele îi aduseseră și prietenia multor domni importanți, iar unul dintre acești prieteni îi procurase o slujbă în serviciul secret al regelui, deoarece după proces nu mai putuse ocupa o funcție publică. Beaumarchais cunoscuse o nouă ascensiune și, în cele din urmă, ajunsese pe această culme supremă, la misiunea care îi fusese încredințată în acel moment.

Da, acea zi era un moment de răscruce și îi dădea posibilitatea de a înlătura toate lucrurile groaznice din trecut care îi influențau viața actuală. Urma să anuleze sentința impertinentă a aceluia proces.

Căci sentința stupidă pe care Tribunalul Suprem din Paris o dăduse odinioară împotriva lui era încă în vigoare. El, Pierre, care se îndrepta acum către Paris în trăsura lui luxoasă, îmbrăcat în costumul lui scump, dispunând de încrederea supremă a guvernului Maiestății Sale, însărcinat cu cea mai dificilă misiune pe care Franța, ba chiar istoria mondială i-o încredințase în acea zi, era și astăzi deposedat de drepturile sale cetățenești, ca urmare a verdictului solemn al tribunalului, era împovărat cu un „blam“, „stigmatizat“. Acest lucru trebuia să se schimbe, decise el în acel moment. Va constrânge cabinetul să permită inițierea unui recurs și repunerea sa în drepturi. Dacă guvernul nu o face, atunci să-și caute pe altcineva care să se ocupe de afacerile sale delicate și încurcate. Nu vor găsi ei pe nimeni, domnii aceștia. Numai Beaumarchais putea duce la bun sfârșit afacerea inventată de Beaumarchais.

În clipa aceea, trăsura intră în Paris. Privi oamenii și lucrurile cu ochi vioi, fericiți. De fiecare dată când se întorcea la Paris era mândru să se numere printre fiii celui mai mare și mai frumos oraș din lume. Însă niciodată nu fusese cuprins de o bucurie atât de nemărginită precum cea de atunci. Niciodată nu îi strălucise în față o culme atât de înaltă și de azurie precum noul lui țel.

Iată-l trecând în trăsura pe Pierre Caron de Beaumarchais, un mare politician, om de afaceri, dramaturg. Era un om blajin, unori chiar nobil, generos, dar și cabotin, plin de o nemăsurată, ridicolă sete de glorie. Dădea verdicte rapide și sigure cu privire la oameni și lucruri și nu le cerceta niciodată profunzimea. Era un scriitor strălucit și un om de lume amuzant, dispunând de un patos captivant și de un umor iute, distrugător. Un om foarte inteligent și deloc înțelept. Era dornic de plăceri, însă putea suporta cu stoicism nefericirea și sărăcia. Era receptiv la toate marile idei ale vremii, chiar dacă acestea se contraziceau între ele. Mulți spuneau că este celebru, alții că e rău famat. Oriunde s-ar fi aflat, în jurul lui existau invidie, malițiozitate și interese lezate care îl atacau, adesea cu arme otrăvite. Însă nenumărați oameni, bărbați și femei – și nu dintre cei mai răi –, îi erau prieteni, iar unii îl iubeau și ar fi fost gata să își sacrifice viața pentru el.

Trecuse prin multe, avea o experiență extrem de bogată, dar nu se blazase; la patruzeci și patru de ani era la fel de curios și de nerăbdător cu privire la viitor precum atunci, la șaisprezece ani, când părăsise ucenicia petrecută alături de tată, pentru a hoinări pe străzile Parisului. Continua să se arunce trup și suflet în orice experiență exterioară și lăuntrică. Nu precupețea nimic. Își risipea timpul, banii, talentul, viața.

Trăsura ajunsese pe străzile pline de oameni din centrul orașului. Pierre își îndreptă puțin ținuta și se așeză grațios. Jumătate din Paris îl cunoștea, un om din zece îl saluta. Era conștient de faptul că nenumărați oameni îl urmăreau cu privirea, spunându-și unul altuia: „Iată-l pe Monsieur de Beaumarchais, marele bancher, marele scriitor, implicat în toate afacerile statului.“ Și încă nu aveau nici cea mai mică idee despre noua și uriașa misiune care îi fusese încredințată, în beneficiul întregii lumi. Păcat, mare păcat că nu avea voie să le povestească nimic parizienilor săi.

Vai, nici surorilor lui nu avea voie să le povestească, și nici tatălui său. Ei țineau la el, iar el îi iubea, dar erau prea plini de viață, prea temperamental, nu ar fi putut păstra secretul.

Îndată îi va vedea, îndată se vor strânge în jurul lui, tandri, curioși, îngrijorați, plini de speranță, afectuoși. Zâmbi mai larg; chipul său frumos, inteligent și îmbujorat străluci în timp ce trăsura intră în pestrița și gălăgioasa Rue de Condé, unde locuia.

Cina fu veselă. Se aflase că Pierre se întorsese de la Londra și, în afară de cei de-ai casei, sosiseră rude și prieteni intimi. Cunoscuții apropiați ai lui Pierre erau oricând bineveniți la el; Julie, sora lui, care ținea gospodăria, avea întotdeauna musafiri la masă.

Ședeau în sufrageria mare, luminată de o mulțime de sfeșnice în care ardeau multe lumânări; servitorii aduceau din când în când numeroase castroane, pivnița și bucătăria din casa de pe Rue de Condé fiind bine înzestrate.

Se aflau numai între prieteni, familia Caron fiind o companie zgomotoasă, veselă, curioasă, iar dispoziția lui Pierre, mai veselă în acea zi decât de obicei, îi molipsise pe toți. Familia Caron îl privea cu admirație pe Pierre al lor, care, după regină, era personalitatea cea mai dezbătută din țară. Așadar, acum se întorsese de la Londra și fusese primit imediat la Versailles. În mod cert urzise în secret ceva extrem de important, de însemnătate mondială. Însă când îl întrebau, zâmbea doar pe sub mustață și răspundea cel mult: „Da, Julie, dacă vrei să mai cumperi o trăsură sau dacă vrei să mai angajezi câțiva oameni pentru gospodărie, nimic nu te împiedică.”

Mai mult nu divulgă. În schimb, povesti o mulțime de lucruri despre șederea la Londra. Clima era groaznică, însă femeilor le pria, le făcea pielea albă și delicată; existau acolo roșcate demne de luat în seamă. Și, fără să-i pese de prezența lui Félicien, nepotul lui de cincisprezece ani, povesti tot felul de aventuri amoroase.

Julie sorbea cuvintele fratelui ei. Era o doamnă de patruzeci de ani, plină de viață, plăcută, care semăna cu fratele ei, avea aceeași față îmbujorată, nasul drept, mare, ochii căprui, inteligenți. Își idolatriza fratele; pentru a putea trăi împreună, refuzase mai multe cereri în căsătorie. Se amesteca în toate treburile lui. De multe ori se certau violent, pentru ca în aceeași zi să se împace tandru; și unuia, și altuia le făcea plăcere să se certe și apoi să se împace.

Tonton, sora mai mică, mai drăguță chiar decât Julie, ședea alături de soțul ei, tăcutul consilier juridic de Miron, și sporovăia întruna. Dorise să-și comande o rochie, povestea ea, la Mademoiselle Bertin, croitoreasa reginei. Însă Mademoiselle Bertin îi comunica-se că nu putea primi comenzi decât peste două luni, iar prețul cel mai mic pe care putea să îl ceară unei doamne fără acces la Curte era de două mii de livre pe comandă.

În acel moment interveni în sfârșit Philippe, Philippe Gudin, eruditul, cel mai loial dintre apropiații lui Pierre. Lui Philippe îi plăcea să vorbească în fraze alese, complicate. Acest domn corpulent, mare gurmand, își desfăcuse cureaua de la pantaloni pe sub haina largă și lungă și își băgase manșetele de dantelă în mâneci, pentru a nu-l stânjeni în timpul mesei. Șezând rezemat de spătar

și, umplând scaunul, începu să facă remarci ample cu privire la nivelul de trai al diferitelor clase sociale. Citând din memorie cifre exacte, făcu considerații privitor la ce s-ar putea face cu cele două mii de livre pe care Mademoiselle Bertin le ceruse pentru cusutul rochiei. Calculă în cap, cu o precizie uimitoare, câți ani ar trebui să muncească un tăietor de lemne, de exemplu, pentru a câștiga această sumă, și câți tăietori de lemne ar putea să trăiască din ea timp de un an: șapte și nouă șaisprezecimi de tăietori de lemne. Însă Pierre spuse pe un ton ușuratic și împăciuitor:

— Doamna Bertin este cea mai mare modistă a lumii, poate a tuturor timpurilor, o artistă. De ce să nu ceară asemenea prețuri? Uite, Tonton, fă-ți rochia pe socoteala mea.

Strălucind de bucurie, Tonton îi mulțumi zgomotos.

Secretarul Maigron raportă că în timpul zilei se anunțaseră la portar peste o sută de persoane care doreau să-i facă lui Monsieur de Beaumarchais vizite de curtoazie cu prilejul întoarcerii.

— Da, spuse bătrânul tată Caron, care avea o voce subțire, însă nu îmbătrânită, și își păstra încă toți dinții, orașul vede că Pierre al nostru s-a întors.

Pierre își bătu tatăl pe umeri, zâmbind puțin ironic și foarte binedispus. Se aflase repede că e în ascensiune; acum veneau în fugă. Însă nu voia să fie nedrept. Veniseră chiar și atunci când nu avea succes; fusese admirat de mulți, și la bine, și la rău.

Era tot timpul conștient de această admirație, precum și de faptul că acest sentiment implica anumite obligații. Întrucât tot ce făcea se petrecea în văzul tuturor, cea mai mică pată devenea imediat vizibilă. Nu își permitea nicio slăbiciune, trebuia să fie mereu pregătit, trebuia mereu să îi convingă iar pe sceptici.

De exemplu, așa se întâmpla cu băiatul, Félicien Lépine, fiul surorii mai mari, Madeleine. După moartea părinților lui Félicien, Pierre preluase educația băiatului și îl trimisese la distinsul Collège Montaigu. Colegiul era sever, materia cuprinzătoare și, chiar dacă Félicien nu era deloc prost, băiatul încet și greoi se străduia mult ca să poată ține pasul. Încă și mai neîndemânatic se dovedise a fi în însușirea artelor de Curte predate școlărilor: scrima, călăria,

dansul și manierele elegante. Căci uneori colegii lui aristocrați îi imputau faptul că e fiul ceasornicarului burghez Lépine; câteodată îl chinuiau și cu glume răutăcioase despre unchiul Pierre și afacerile sale necurate. Félicien nu se plângea niciodată, dar suferea. Băiatul de cincisprezece ani nu era în niciun caz copilăros; era mai greoi, mai gânditor decât ceilalți Caron, mai serios și mai matur decât Pierre, care avea patruzeci și patru de ani. Fără îndoială, îi era recunoscător celebrului unchi pentru binefacerile acestuia. Cu toate astea, deși Pierre se înțelegea bine cu copiii, Félicien îi rămăsese străin, nu izbutise să și-l apropie. Félicien observa cu atenție tot ce face unchiul său, însă lui Pierre nu îi era clar dacă această atenție înseamnă admirație sau critică. Și în acea clipă se simțea stânjenit sub privirea ochilor mari și serioși ai băiatului.

Își întoarse atenția spre cealaltă parte a mesei, unde era așezat Paul Theveneau. Îi zâmbi, iar acesta îi întoarse fericit zâmbetul. Afecțiunea lui Paul îi făcea bine lui Pierre, după ușoara dezamăgire pe care o resimțea întotdeauna la vederea lui Félicien. Era mândru că îl cucerise pe acest om. Pe Paul îl întâlnise inițial ca dușman într-o afacere murdară pe care Pierre o avusese cu fratele lui Paul; totuși, firea lui Pierre câștigase rapid prietenia plină de admirație a tânărului.

În ceea ce privește înfățișarea sa, Paul nu făcea o impresie prea bună. După felul în care stătea pe scaun, părea demn de compătimire. Haina atârna pe el, ducea mâncarea la gură cu mâini mici, descarnate, puțin tremurânde. Însă deasupra umerilor căzuți se înălța frumos și foarte tineresc chipul rotund cu ochi căprui, mari, strălucitori. Și era tare capabil băiatul, diabolic de inteligent. Păcat că, deși avea doar douăzeci și șase de ani, din cauza laringelui bolnav mai avea de trăit doar câțiva ani.

Între timp, începuse o discuție cu privire la o carte recent apărută despre Indiile de Vest, iar atotcunoscătorul Philippe Gudin se lansă într-o prelegere savantă cu privire la rolul important pe care îl jucau insulele în bugetul regatului. Cită din memorie cifrele reprezentând cantitățile de zahăr, tutun, indigo, bumbac, cacao, piper, cafea obținute în Indiile de Vest; erau cifre impresionante.

— Dacă aș fi fost ascultat, interveni Pierre, din aceste posesiuni am fi putut obține și alte avantaje. Am elaborat odată un proiect care ne-ar fi asigurat monopoluri importante asupra comerțului cu sclavi negri. Dacă Versailles-ul ar fi monopolizat comerțul cu sclavi din Indiile de Vest, așa cum am propus eu, atunci vistierii guvernului ar fi avut îndeajuns de mulți bani, regele ar fi putut implementa reformele progresiste ale lui Turgot și ar fi fost mai multă libertate și dreptate în țară. „Și mai mulți bani pentru America“, gândi el în tăcere. Încheie cu voce tare: Când se va ratifica noul acord comercial cu Spania, atunci poate se va reveni la proiectul meu.

Toți vorbeau acum despre Spania. Lunile petrecute de Pierre la Madrid fuseseră cea mai bună perioadă a lui, una pasională și tumultuoasă. Dintre numeroasele scene care îi făcuseră viața atât dramatică, probabil că cea mai grandioasă fusese cea în care îl forțase pe seducătorul surorii sale Lisette, lașul și perversul Clavigo, să îi restabilească fetei onoarea. Da, Pierre făcuse din viața la Madrid un spectacol nemaipomenit de complicat, de captivant, alcătuit din pasiune, umor, muzică, bani, politică la nivel înalt, versuri, teatru și femei draguțe, gata să își ofere serviciile. Pe lângă aceasta, el, familistul, mai găsisese timp, în mijlocul acestei activități tumultuoase, să le scrie amănunțit tatălui și surorii sale, exprimându-se într-un mod jovial, captivant și atât de plastic, încât aceștia îi putuseră experimenta și ei viața. Acum, când se întorsese iar dintr-o călătorie lungă și încununată de succes, citau din aceste scrisori de odinioară; își aminteau unul altuia detalii, râdeau, erau fericiți.

Julie îl rugă să-i cante lui Félicien cântece spaniole, seguidille și sainete, iar ceilalți insistară la rândul lor. Félicien se învioră; în definitiv, era o sărbătoare să își audă unchiul cântând. I se aduse chitara.

Însă, înainte de a putea începe, sosi un musafir nou, Monsieur Lenormant d'Etioles.

Lumea se ridică, îl întâmpinară bucuroși și onorați. Monsieur Lenormant o salută pe Julie cu grație lentă, ceremonioasă. Era îmbrăcat îngrijit, în haine scumpe, dar neostentative, puțin demodate;

nu îl deranja faptul că îmbrăcămintea îi scotea în evidență vârsta de șaiszeci de ani.

Îi cunosc pe oaspeții pe care nu îi știa încă. Tonton îl privi cu deosebită curiozitate pe domnul impozant, despre care auzise atâtea și care era prietenul fratelui ei, Pierre. Monsieur Lenormant era un om corpulent. Pe fața cărnoasă, ochii mici, adânciți în orbite, priveau melancolic; de la nas porneau riduri adânci care ajungeau până la colțurile gurii cu buze pline. Avea chipul unui om care știe să guste plăcerile vieții, care trăise dezamăgiri și devenise neîncredător, dar care nu avea de gând să renunțe la plăceri.

Pierre îi scrisese lui Monsieur Lenormant încă de la Londra că se va întoarce la Paris cu treburi foarte importante și că se va bucura sincer să-l vadă cât mai curând. În sinea lui sperase că Lenormant va veni chiar în acea seară, dar nu îndrăznise să își mărturisească această speranță; uneori, Lenormant îl lăsa chiar și pe prim-ministru să aștepte zile întregi. Faptul că venise la el chiar atunci constituia pentru Pierre cea mai frumoasă încununare a acelei zile ferice.

Sexagenarul Charles-Guillaume Lenormant d’Etiolles făcea parte din vechea aristocrație și ar fi putut avea orice funcție la Curte și orice titlu important. Dar ținea ca publicul larg să nu afle prea multe despre el și se mulțumea să se autointituleze, cu modestie, „secretarul regelui”; pe vremea când încă mai era în posesia drepturilor sale cetățenești, Pierre își cumpăraseră, pe lângă acest titlu, unele mai răsunătoare. Lenormant luase în arendă impozitele a două provincii și era implicat în alte câteva afaceri. Era considerat neobișnuit de inteligent și de prudent, norocul lui era proverbial și iubea lumea afacerilor. Întrucât ca membru al vechii aristocrații ereditare nu se putea ocupa cu afaceri comerciale și industriale, folosea oameni de față; se asociase bucuroș cu Pierre.

Pierre îl cunoscuse pe influentul domn în casa prietenei lui, Désirée Mesnard. Pierre nu se înșela în privința faptului că Lenormant îi căutase inițial prietenia deoarece era îndrăgostit de Désirée și se temea că Pierre ar putea să îi facă rău influențând-o în detrimentul său. Însă treptat cei doi bărbați se simpatizară tot mai mult, relația

lor se transformă într-o prietenie adevărată; își spuneau unul altuia Charlot, respectiv Pierrot. Beaumarchais admira în Lenormant omul de afaceri genial, îi cerea sfatul, iar Lenormant era încântat de elevul lui, dornic să învețe. Îl ajutase în perioadele cele mai grele; el, Lenormant, datorită relațiilor sale cu prim-ministrul, îi procurase postul de agent secret la Londra atunci când, în urma marelui proces, își pierduse averea și funcțiile.

La rândul lui, Lenormant aprecia firea sociabilă a lui Pierre, prospețimea acestuia, umorul, perspicacitatea, opera sa literară și, nu în ultimul rând, cunoștințele temeinice în ceea ce privește teatrul. Lenormant organiza pe scena sa privată de la castelul Etiolles spectacole pretențioase, iar sfatul și participarea lui Pierre îi erau indispensabile.

Julie îl invită pe Monsieur Lenormant la masă; se ocupă de el cu entuziasm, îl servi cu dulciuri și vin. În timp ce el ronțăia politicoș o bucățică de ghimbir zaharisit, lumea discuta în continuare despre Spania. Philippe Gudin, care credea că îi face lui Pierre o plăcere, îi aminti de promisiunea de a-i cânta lui Félicien cântece spaniole.

Însă, odată cu venirea lui Lenormant, pe Pierre nu îl mai interesa Spania. Se gândea acum doar la America. Și conta pe faptul că Charlot se va asocia firmei Hortalez și Compania; avea nevoie de cinci până la șase milioane de livre și depindea de ajutorul lui Charlot, iar dacă Monsieur Lenormant participa la afacere, celelalte lucruri se rezolvau de la sine. În plus, Pierre abia aștepta să audă ce are de spus Charlot cu privire la marea operațiune, ardea de nerăbdare să îi povestească. Fiind un om al prezentului, voia să facă acest lucru cât mai curând, atunci, pe loc.

Pe un ton amabil, dar hotărât, le promise celor de față că va cânta altă dată cântece spaniole, o rugă pe Julie să strângă masa și se retrase în camera de lucru împreună cu Lenormant, Paul Theveneau și secretarul Maigron.

Lumânările din camera de lucru fură aprinse și, treptat, încăperea mare și somptuoasă ieși din întuneric. În colțuri se aflau busturile lui Aristofan, Molière, Voltaire și cel al stăpânului casei. Pe pereți erau expuse tablouri și diverse ornamente, însă în mijlocul